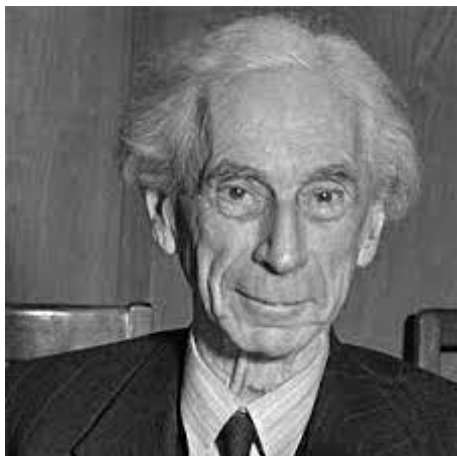

Oh my Lord (Russell) !

Ward Ruyslinck

Bertrand Russell (1872-1970)

Bij de Bezige Bij verscheen onlangs het tweede deel van Bertrand Russells *Autobiografie* dat betrekking heeft op de periode 1914-1944. Misschien laat ik me een beetje meeslepen door mijn bewondering voor deze moedige en integere oude man – die bovendien een van de grootste filosofen van deze eeuw zal blijken te zijn – maar ik vind dat een boek als dit niet zou mogen ontbreken op de boekenplank van om het even welk (vrij)denkend wezen. ‘Berties’ gedenkschriften zijn immers niet alleen het boeiende relaas van een leven in dienst van de vrede en de waarheid – een leven vol strijd en offers voor de opbouw van een bewoonbare wereld,

een leven dat er continueel op gericht was de menselijke geest vrij te maken van vooroordelen, leugens en bedrog, maar ze zijn bovenal een morele steun voor al degenen die zich door onafhankelijk denken proberen overeind te houden in deze terneerdrukkende tijd van schijnwaarden en voorgevormde meningen.

‘Ik geef niets om het applaus dat je krijgt door te zeggen wat anderen denken ; ik wil het denken van de mensen veranderen’ schreef Russell aan Luci Martin Connelly in 1916, professor in de Engelse taal aan het Bryn Mawr College. Ik geloof dat een overweging als deze de kern is van zijn bekende onwrikbare morele houding – een houding die ongetwijfeld geleid heeft tot een verandering in het verstarde denken van heel wat tijdgenoten. Vooral na de tweede wereldoorlog is het gezag en de invloed van de humanist en pacifist Russell, zowel door zijn geschriften en open brieven als door zijn redevoeringen en actieve deelneming aan publieke vredesmanifestaties in belangrijke mate toegenomen, in zoverre zelfs dat hij zo langzamerhand een soort legende is geworden. Ik kan me echter niet van de indruk ontdoen dat die legende, net zoals bij zijn vriend Bernard Shaw, voor een groot deel steunt op anekdotische feiten, boutades en ‘bon mots’, eerder dan op zijn filosofische denkbeelden. Verbazend is dit tenslotte niet : een man die ‘niets om het applaus geeft’ dat een verdediging van de gemiddelde denkwijz uitlokt, is allesbehalve voorbestemd om een modefilosoof te worden. Het verklaart allicht waarom de ‘grand old man’ gedreven als hij was eerder door zijn waarheid dan door zijn ijdelheid, gedurende de laatste dertig jaar van zijn leven min of meer in de schaduw heeft gestaan van minder briljante, maar zogenaamd ‘zeitgebundener’ filosofen als Sartre en Marcuse.

Misschien zal daar nu, na zijn dood en na de publicatie van zijn gedenkschriften, verandering in komen. Hoe dan ook, het tweede deel van zijn *Autobiografie* is een hoogst belangwekkende bijdrage tot de geschiedenis van de vredesbeweging in de eerste helft van de twintigste eeuw.